

Kohtuasi C-23/92
Maria Grana-Novoa
versus
Landesversicherungsanstalt Hessen
(Eelotsusetaotlus,
mille on esitanud Bundessozialgericht)
(Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus — Võrdne kohtlemine —
Liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud konventsioon)

Kohtuasjas C-23/92,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Bundessozialgerichti esitatud eelotsusetaotlus nimetatud kohtus pooleliolevas menetluses järgmiste poolte vahel:

Maria Grana-Novoa

ja

Landesversicherungsanstalt Hessen,

kohtuistungil esindatud: **Landesversicherungsanstalt Baden,**

EMÜ asutamislepingu artikli 7 ja nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, konsolideeritud nõukogu 2. juuni 1983. aasta määrusega (EMÜ) nr 2001/83 (EÜT 1983 L230, lk 6), artikli 1 punkti j ja artikli 3 lõike 1 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: koja esimees C.N. Kakouris presidendi ülesannetes, kodade esimehed G.C. Rodríguez Iglesias, M. Zuleeg ja J.L. Murray ja kohtunikud G.F. Mancini, R. Joliet, F.A. Schockweiler, J.C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse, M. Diez de Velasco ja P.J.G. Kapteyn,,

kohtujurist: W. Van Gerven,

kohtusekretär: vanemametnik H.A. Rühl,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Maria Grana-Novoa, esindaja: G. Krutzki, Rechtsanwalt, Frankfurt-am-Main, Saksamaa Liitvabariik,
- Landesversicherungsanstalt Hessen, esindaja: juhataja H. Adelman,
- kohtumenetluse keel: saksa

- Saksamaa valitsus, esindajad: föderaalne majandusministeeriumi Ministerialrat E. Roeder ja sama ministeeriumi Regierungsdirektor J. Karl,
- Itaalia valitsus, esindaja: välisministeeriumi õigusosakonna juhataja professor L. Ferrari Bravo, keda abistas avvocato dello Stato F. Guicciardi,
- Portugali valitsus, esindaja: töö- ja sotsiaalkindlustusministeeriumi rahvusvaheliste suhete ja sotsiaalkindlustuskonventsioonide osakonna peadirektor S. Pizarro ja välisministeeriumi Euroopa ühendusi puudutavate asjade eest vastutava peadirektoraadi õigustalituse juhataja L. Fernandes,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: Treasury Solicitor's Departmenti ametnik S. Cochrane,
- Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigustalituse ametnik M. Patakia, keda abistas Rechtsanwalt B. Schulte, Max-Planck-Institut fuer Auslaendisches und Internationales Sozialrecht, München (Saksamaa Liitvabariik),

arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles 2. märtsi 1993. aasta kohtuistungil ära kuulanud Saksa valitsuse, Madalmaade valitsuse, esindaja: välisministeeriumi õigusnõunik J.W. de Zwaan, Ühendkuningriigi valitsuse, esindaja: S. Cochrane, keda abistas barrister N. Paines, ja Euroopa Ühenduste Komisjoni suulised märkused,

olles 28. aprilli 1993. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 28. augusti 1991. aasta kohtuotsusega mis saabus Euroopa Kohtusse 28. jaanuaril 1992.a., esitas Bundessozialgericht ((liitvabariigi sotsiaalkohus) EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel eelotsuse küsimuse asutamislepingu artikli 7 ja nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, konsolideeritud nõukogu 2. juuni 1983. aasta määrusega (EMÜ) nr 2001/83 (EÜT 1983 L230, lk 6), artikli 1 punkti j ja artikli 3 lõike 1 tõlgendamiseks.

2 Küsimused tekkisid Maria Grana-Novoa ja Landesversicherungsanstalt Hesseni vahelises kohtumenetluses, mis puudutab Maria Grana-Novoa invaliidsuspensiooniavalduse tagasilükkamist.

3 Euroopa Kohtu toimikust nähtub, et Grana-Novoa on Hispaania kodanik, kes ei ole kunagi oma päritoluriigis töötanud. Kuid ta töötas kohustusliku sotsiaalkindlustusega

hõlmatud kutsealal esmalt Šveitsis 1970. aasta detsembrist kuni 1975. aasta juunini ja seejärel Saksamaa Liitvabariigis 1979. aasta veebruarist kuni 1982. aasta oktoobrini.

4 Saksamaal muutus Grana-Novoa püsivalt töövõimetuks ja 1983. aasta augustis taotles ta invaliidsuspensiooni. Kuid Landesversicherungsanstalt Hessen keeldus pensiooni määramast põhjendusel, et ta ei olnud Saksamaa Liitvabariigis piisaval arvul aastaid töötanud, et täita Saksa õigusaktides nõutud kvalifikatsiooniaega. Grana-Novoa vaidlustas selle otsuse Saksa kohtutes.

5 On selge, et Grana-Novoa ei ole õigust invaliidsuspensioonile ainult Saksa õiguse alusel, kuid ta võiks saada pensiooni Saksamaa Liitvabariigis, kui võetaks arvesse ka Šveitsis täitunud kindlustusperioodi.

6 Seetõttu tugines Grana-Novoa Saksa kohtutes Saksamaa Liitvabariigi ja Šveitsi Konföderatsiooni ning Saksamaa Liitvabariigi ja Hispaania Kuningriigi vahel sõlmitud kahe kahepoolse sotsiaalkindlustuskonventsiooni sätetele.

7 1964. aastal Saksamaa ja Šveitsi vahel sõlmitud ja 1975. aastal muudetud konventsioonis sätestatakse teatud tingimustel Saksamaa Liitvabariigis ja Šveitsis täitunud kindlustusperioodide liitmise põhimõtte kohaldamine, kuid selle kohaldamisel piirdatakse nende kahe osalisriigi kodanikega. 1973. aastal Saksamaa ja Hispaania vahel sõlmitud ja 1975. aastal muudetud konventsioonis sätestatakse, et konventsiooni kohaldamisel peab Saksamaa ja Hispaania kodanikke kohtlema ühtemoodi. Saksamaa põhiseaduse kohaselt muudeti need konventsioonid liitvabariigi statuudiga siseriikliku õiguskorra osaks.

8 Saksamaa-Šveitsi konventsiooni lõpp-protokoll sisaldab järgmiselt sõnastatud kaitseklauslit:

„Kui lisaks käesoleva konventsiooni kohaldamise tingimustele on täidetud ka mõne teise konventsiooni või rahvusvahelise õiguse kohaldamise tingimused, siis ei võta Saksa asutus konventsiooni kohaldamisel arvesse seda teist konventsiooni või rahvusvahelist õigust, kui ei ole teisiti sätestatud.”

9 Saksa kohtute arvates takistab see klausel Grana-Novoaal tugineda üheaegselt nii Saksa-Šveitsi kui ka Saksa Hispaania konventsioonidele.

10 Nõude tagasilükkamisel esimese ja teise astme kohtus pöördus Grana-Novoa Bundessozialgerichti poole, kes kahtleb, kas 1. jaanuarist 1986. a., kui Hispaania Kuningriik liitus Euroopa ühendustega, on ühenduse kodakondsuse alusel mittediskrimineerimise põhimõtte takistanud sellise kaitseklausli kohaldamist nagu sisaldub Saksa-Šveitsi konventsioonis, arvestades, et see võib takistada teiste liikmesriikide kodanike vaba liikumist konventsiooni osaliseks olevas liikmesriigis.

11 Neil asjaoludel esitas Bundessozialgericht Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

"1. Kas nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustuskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende

pereliikmete suhtes artikli 3 lõiget 1 ja artikli 2 punkti j tuleb tõlgendada nii, et mõiste „õigusaktid” artikli 3 lõike 1 tähenduses laieneb ka liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud rahvusvaheliste konventsioonide sätetele, millest seadustena on saanud selle liikmesriigi siseriikliku õiguskorra lahutamatu osa?

2. Juhul kui see on nii, siis kas EMÜ asutamislepingu artiklit 7 ja määruse nr 1408/71 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et need ei võimalda liikmesriigil sätestada kolmanda riigiga sõlmitud konventsioonis, et rahvusvahelist õigust ei võeta kõnealuse konventsiooni kohaldamisel arvesse, kui siseriikliku pensionikindlustussüsteemi ja kolmanda riigi pensionikindlustussüsteemi järgi täitunud kindlustusperioodide liitmist, mis on selle liikmesriigi siseriikliku õiguse alusel vajalik konventsiooni kohaldamisel oma riigi kodanikele, ei kohaldata teiste EMÜ liikmesriikide kodanikele?”

12 Põhikohtuasja puudutavad seigad, menetluse käiku ja Euroopa Kohtule esitatud märkusi puudutavad täpsemad andmed on esitatud kohtuistungis ettekandes ning neid mainitakse või käsitletakse edaspidi ainult niivõrd, kuivõrd see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduskägu jaoks.

Esimene küsimus

13 Küsimusele vastamiseks tuleb esmalt meenutada, et määruse nr 1408/71 (edaspidi määrus) artikli 3 lõike 1 kohaselt :”Liikmesriigi territooriumil elavatel isikutel, kelle suhtes on kohaldatav käesolev määrus, on liikmesriigi õigusaktide alusel samasugused kohustused ja õigus saada samasuguseid hüvitisi kui kõnealuse liikmesriigi kodanikel, arvestades käesoleva määruse erisätteid.”.

14 Eelmainitud sättes kasutatud väljend „õigusaktid” on määratletud määruse artikli 1 punktis j nii, et kõnealuse määruse tähenduses on need „liikmesriigi seadused, määrused ja muud õigusaktid ning kõik muud rakendusmeetmed, nii praegu kehtivad kui ka tulevased”, mis on seotud määruses sisalduvate sotsiaalkindlustusliikide ja –skeemidega.

15 Selles osas tuleb esiteks rõhutada, et selles määratluses ei mainita rahvusvahelisi sotsiaalkindlustuskonventsioone.

16 Teiseks tuleb tähelepanu juhtida sellele, et see määrus sisaldab neid konventsioone puudutavaid erisätteid.

17 Näiteks määruse artiklis 6 kehtestatakse põhimõte, mille kohaselt asendatakse määrusega kõik sotsiaalkindlustuskonventsioonid, mis on siduvad üksnes kahe või enama liikmesriigi suhtes või vähemalt kahe liikmesriigi ja ühe või mitme kolmanda riigi suhtes, kui asjakohaste lahenduste tegemisel ei ole vaja kaasata ühtegi kolmanda riigi asutust.

18 Erandina sellest põhimõttest sätestatakse artiklis 7, et määrus ei mõjuta kehtivaid rahvusvahelisi õigusakte, kaasaarvatud liikmesriikide vahel sõlmitud ja määruse III lisas loetletud kahepoolsete sotsiaalkindlustuskonventsioonide sätteid.

19 Määruse artiklis 8 sätestatakse, et kaks või enam liikmesriiki võivad sõlmida omavahel konventsioone, mis tuginevad käesoleva määruse põhimõtetele ja järgivad selle vaimu.

20 Määruse artikli 3 lõike 3 kohaselt: välja arvatud II lisas sätestatud juhul, kohaldatakse kahe liikmesriigi vahel sõlmitavate ja III lisas loetletud ja 7 lõike alusel kehtivaid sotsiaalkindlustuskonventsioonide sätteid ning artikli 8 lõike 1 alusel sõlmitavate sotsiaalkindlustuskonventsioonide sätteid kõigile isikutele, kelle suhtes käesolev määrus on kohaldatav.

21 Eelmainitud sätete kohaldamiseks sätestatakse määruse artikli 1 punktis k: „sotsiaalkindlustuskonventsioon on sotsiaalkindlustusalane kahe- või mitmepoolne kokkulepe, mis on praegu või tulevikus siduv üksnes kahele või enamale liikmesriigile, ja muu sotsiaalkindlustusalane mitmepoolne kokkulepe, mis on praegu või tulevikus siduv vähemalt kahele liikmesriigile ja ühele või mitmele kolmandale riigile kõigi või osa [määruses] nimetatud kindlustusliikide ja -skeemide suhtes, koos kõnealuste dokumentide alusel sõlmitud mis tahes liiki lepingutega”.

22 Eelnevast tuleneb, et rahvusvaheliste sotsiaalkindlustuskonventsioonide osas tugineb määrus põhimõttel, mille kohaselt liikmeriikide vahelistes suhetes, välja arvatud ammendavalt loetletud erandite puhul, ei saa esiteks olemasolevate konventsioonidega takistada määrusega kehtestatud siseriiklike sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimiskava kohaldamist nende riikide kodanikele, ja, teiseks, liikmesriikide vahel sõlmitavate konventsioonidega ei või kõrvale kalduda määruse põhimõtetest ja vaimust; seega peab ühenduse kodanikel alati olema võimalus tugineda selle määruse sätetele suhetes asjassepuutuvate liikmeriikide sotsiaalkindlustusastutustega.

23 Määruse sätetest tuleneb seega, et ainsad rahvusvahelised sotsiaalkindlustuskonventsioonid, mis kuuluvad määruse kohaldamisalasse on need, kus lepingupoolteks on vähemalt kaks liikmesriiki ja ühe või enama kolmanda riigiga sõlmitud konventsioonidele kohaldatakse seda määrust ainult liikmeriikide vahelise suhete osas.

24 Teisest küljest ei käsitle mitte ükski säte ainult ühe liikmesriigi ja ühe või enama kolmanda riigi vahel sõlmitud konventsioone selles osas, mis puudutab küsimust, kas ja mil määral need määruse kavaga asendatakse, ega selles osas, mis puudutab võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamist. Seetõttu tuleb järeldada, et määrusega on kavatsatud sellised konventsioonid selle kohaldamisalast välja jätta.

25 Kui see nii ei oleks, siis oleks määruse kohaldamiseks sellistele konventsioonidele kehtestatud erisätteid nagu on tehtud nende konventsioonide positsiooni määratlemiseks, mis on siduvad kahe või enama liikmesriigi suhtes või vähemalt kahe liikmesriigi ja ühe või mitme kolmanda riigi suhtes. Oleks ebaloogiline, kui määruse kohaldamisala hõlmaks kõiki ühe liikmesriigi ja ühe või enama kolmanda riigi vahel sõlmitud konventsioone, kui määrus sisaldab selgesõnaliselt teatud reservatsioone, mis puudutavad määruse kohaldamist kahe või enama liikmesriigi vahel sõlmitud konventsioonidele.

26 Antud asjaoludel ei saa mõiste „õigusaktid” selle määruse tähenduses hõlmata ühe liikmeriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud sotsiaalkindlustuskonventsioone nagu need, mida käsitletakse eelotsusetaotluse esitanud siseriiklikus kohtus menetletavas kohtuasjas.

27 Tuleb lisada, et tõlgendamist ei mõjuta tõsiasi, et konventsioonist on seadusena saanud mõnede liikmesriikide õiguskorra osa ning moodustab seega osa nende siseriiklikust õigusest. Määruse kohaldamisala peab olema kõikides liikmesriikides ühesugune, et tagada määruse ühetaoline kohaldamine ühenduse kõikides osades, ning ei saa seetõttu sõltuda meetodist, mille abil erinevad liikmesriigid muudavad nende poolt sõlmitud rahvusvahelised sotsiaalkindlustuskonventsioonid oma õiguskorra osaks.

28 Seega ei ole see, et rahvusvaheline konventsioon on seadusena muudetud osaks liikmesriigi siseriiklikust õigusest piisav põhjendus sellele, et see kuuluks määruse kohaldamise eesmärgil selle liikmesriigi "õigusaktide" mõiste alla.

29 Kõigest eelnevast tuleneb, et Bundessozialgerichti esimesele küsimusele tuleb vastata, et eelmainitud määruse nr 1408/71 artikli 3 lõiget 1 ja artikli 1 punkti j peab tõlgendama nii, et nendes artiklites viidatud mõiste "õigusaktid" ei hõlma ühe liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud rahvusvahelisi sotsiaalkindlustuskonventsioone. Seda tõlgendust ei muuda kehtetuks tõsiasi, et need konventsioonid on seadustena muudetud asjassepuutuva liikmesriigi siseriikliku õiguskorra osaks.

Teine küsimus

30 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

31 Euroopa Kohtule märkusi esitanud Saksamaa, Itaalia, Madalmaade, Portugali, Ühendkuningriigi valitsuste ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kantud kohtukulusid ei hüvitata. Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastusena Bundessozialgerichti 28. augusti 1991. aasta otsusega esitatud küsimustele otsustab:

nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes artikli 3 lõiget 1 ja artikli 1 punkti j tuleb tõlgendada nii, et nendes artiklites viidatud mõiste „õigusaktid” ei hõlma ühe liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud rahvusvahelisi sotsiaalkindlustuskonventsioone. Seda tõlgendust ei

muuda kehtetuks tõsiasi, et need on seadustena muudetud asjassepuutuva liikmesriigi siseriikliku õiguskorra osaks.

Kakouris	Rodriguez Iglesias	Zulecg	Murray
Mancini	Joliet	Schockweilcr	
Moitinho de Almeida	Grévisse	Diez de Velasco	Kapteyn

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 2. augustil 1993.a. Luxembourgis.

J.-G. Giraud
kohtusekretär

C. N. Kakouris
presidendi ülesannetes